

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет біології та лісового господарства
Кафедра лісового та садово- паркового господарства

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
Недеревні ресурси лісу

Підготовки Бакалавра
Спеціальності Н4 Лісове господарство
освітньо-професійної програми Лісове господарство

Луцьк – 2025

Силабус освітнього компонента «Недеревні ресурси лісу» підготовки бакалавра, галузі знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина, спеціальності Н4 Лісове господарство за освітньо-професійною програмою Лісове господарство

Розробник: Андрєєва Валентина Вікторівна, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, завідувач кафедри лісового і садово-паркового господарства

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

_____ _____ Шепелюк М.О.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри лісового та садово-паркового господарства

протокол № 1 від 02 вересня 2025 р.

Завідувач кафедри: _____ _____ Андрєєва В. В.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) форма здобуття освіти	Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина, Н4 Лісове господарство, Лісове господарство, Перший (бакалаврський)	Нормативний
Кількість годин/кредитів _120_/_4_		Рік навчання <u>2025-2026</u>
		Семестр <u>1</u> -ий
ІНДЗ: €		Лекції <u>30</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>30</u> год.
		Самостійна робота <u>52</u> год.
	Консультації <u>8</u> год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		українська

II. Інформація про викладача

ППП- Андреева Валентина Вікторівна

Науковий ступінь- кандидат сільськогосподарських наук

Вчене звання -доцент

Посада-доцент, завідувач кафедри лісового і садово-паркового господарства

Контактна інформація- Andreeva.Valentyna@vnu.edu.ua

Дні занять - <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація ОК.

З лісом пов'язано виробництво не лише деревини, але й багато іншої цінної недеревної продукції. Програма ОК «Недеревні ресурси лісу» сприяє формування у здобувачів освіти теоретичних знань, вмінь та навичок для заготівлі і переробки недеревної продукції, що має важливе значення для збільшення виробництва високоякісної харчової та лікарської продукції і раціонального використання лісових ресурсів.

Пререквізити базові знання з основ біології та екології.

Постреквізити фізіологія рослин, основи екології.

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою вивчення даного освітнього компонента є формування у здобувачів освіти теоретичних знань, вмінь та навичок для заготівлі і перероблення лісових ягід, грибів, березового соку, лікарських рослин та інших видів недеревної продукції, що має важливе значення для збільшення виробництва високоякісної харчової та лікарської продукції і раціонального використання лісових ресурсів.

Завдання освітнього компонента – одержання здобувачами необхідних знань по раціональному використанню і відновленню недеревних ресурсів лісу та здійсненню побічних користувань. Це знання технологій сінокосіння та заготівлі кормів, технологій збору та перероблення дикорослих плодів, ягід, грибів, лікарських рослин та їх вирощування, підсочки

берези та використання соку в харчових цілях, лісового бджільництва, заготівлі і використання деревної зелені та інших корисних продуктів лісу.

3. Компетентності. Програмні результати навчання. Soft skills.

Після якісного вивчення освітнього компонента здобувачі освіти опанують такі компетенції, як:

ЗК 6. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 10. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК 12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ФК 5. Здатність вирішувати поставлені завдання зі створення насаджень, їх вирощування та формування на основі вивчення літературних та нормативних джерел передового виробничого досвіду.

ФК 11. Здатність планувати й реалізовувати ефективні заходи з організації господарства, підвищення продуктивності насаджень та їх біологічної стійкості, ощадливого, на екологічних засадах, використання лісових ресурсів.

В сукупності з іншими фаховими освітніми компонентами це дозволить досягти наступних програмних результатів:

ПРН 5. Розуміти і застосовувати особливості процесів росту і розвитку лісових насаджень, теорії та принципи ведення лісового і мисливського господарства для вирішення завдань професійної діяльності.

ПРН 6. Здійснювати підбір і використання необхідного обладнання, інструментів для організації виробничого процесу з урахуванням екологічних, технічних та технологічних можливостей.

ПРН 17. Застосовувати заходи, спрямовані на раціональне та тривале використання і відновлення недеревних ресурсів. Забезпечення збалансованого використання недеревних ресурсів, їх відновлення та охорону з метою досягнення рівноваги між екологічними, економічними та соціальними аспектами сталого розвитку.

На практичних роботах у здобувачів освіти розвиваються такі соціальні навички як робоча етика, відповідальність, міжособистісні навички (самоконтроль, терпимість), а також вміння планувати роботу. Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ) також передбачають формування у здобувачів освіти soft skills, таких як вміння доносити свою думку зрозуміло і ввічливо, вміння публічно виступати, знаходити інформацію, якої бракує під час пошуку розв'язання проблеми та ін.

4. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усьо го	Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Біологічні основи раціонального використання та комплексної заготівлі недеревних лісових ресурсів України						
Тема 1. Недеревні ресурси лісу. Основні терміни та поняття.	8	2	2	4		ДС/4
Тема 2. Законодавче підґрунтя здійснення побічного користування лісом та заготівлі другорядних лісових матеріалів	10	2	2	4	2	ДС/4
Тема 3. Історія розвитку фармакогнозії	8	2	2	4		ДС/4
Тема 4. Особливості заготівлі та зберігання лікарської рослинної сировини	8	2	2	4		ДС/4
Тема 5 Лісові лікарські рослини. Древа та чагарники	8	2	2	4		ДС/4
Тема 6. Ягідні рослини лісів України	8	2	2	4		ДС/4
Тема 7. Лікарські рослини, які культивують у садах України	8	2	2	2	2	ДС/4
Тема 8. Лікарські рослини, сировину яких імпортують в Україну	6	2	2	2		ДС/4
Тема 9. Лісові кормові угіддя.	8	2	2	2	2	ДС/4
Тема 10. Дикорослі плодово-ягідні рослини лісів України.	6	2	2	2		ДС/4
Тема 11. Гриби лісів України. Заготівля і переробка.	8	2	2	4		ДС/4
Тема 12. Заготівля березового соку.	10	2	2	4	2	ДС/4
Тема 13. Лісове бджільництво.	8	2	2	4		ДС/4
Тема 14. Методи обліку недеревних ресурсів лісу	8	2	2	4		ДС/4
Тема 15. Комплексне використання лісосировинних ресурсів.	8	2	2	4		ДС/4
Разом за модулем 1	120	30	30	52	8	60
Підсумкова контрольна робота						Т/30
ІНДЗ						10
Всього годин / Балів	120	30	30	52	8	100

Форми контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Завдання для самостійного опрацювання. Самостійна робота здобувача освіти організовується шляхом виконання індивідуальних теоретичних питань і практичних завдань з окремих тем, що не передбачають аудиторного опрацювання, а також підготовки індивідуального творчого завдання у формі презентації. Вона є важливою складовою освітнього процесу та спрямована на поглиблення і систематизацію знань, формування професійних умінь

і навичок, розвиток пізнавальної самостійності, творчого мислення та здатності розв'язувати наукові й практичні завдання. За потреби здобувач освіти може отримувати консультації викладача. Індивідуальні завдання виконуються самостійно відповідно до індивідуального навчального плану під керівництвом викладача з обов'язковим дотриманням принципів академічної доброчесності, авторства, достовірності результатів та коректного посилання на використані джерела відповідно до чинного законодавства. Орієнтовний перелік тем презентацій.

1. Використання недеревних ресурсів лісу.
2. Біоекологічна і господарська характеристика трав'яних рослин природних кормових угідь. .
3. Заготівля та облік сіна.
4. Біоекологічна характеристика та практичне використання дикорослих плодово-ягідних рослин.
5. Біологічна характеристика та практичне використання грибів.
6. Біоекологічна характеристика та практичне використання дикорослих лікарських рослин.
7. Розміщення пасік та кормова база бджільництва у лісі.
8. Технологія заготівлі сіна в умовах лісництва.
9. Особливості пакування та зберігання дикорослих плодів та ягід.
10. Особливості використання лікарських трав в медицині.
11. Організація насіннєвих ділянок кормових трав в умовах лісництва
12. Вплив випасання худоби на лісові екосистеми.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти.

Відвідування занять є обов'язковим для здобувачів освіти. Виконання всіх видів навчальних завдань має здійснюватися у встановлені терміни відповідно до силабусу. Пропущені заняття підлягають відпрацюванню у визначений час згідно з затвердженим графіком.

У випадку наявності поважних причин (зокрема, хвороба, участь у міжнародних стажуваннях чи наукових заходах) освітній процес може бути організований у дистанційній формі або за індивідуальним планом за погодженням з викладачем.

Здобувач освіти зобов'язаний сумлінно виконувати навчальні завдання та брати активну участь в освітньому процесі.

Політика щодо академічної доброчесності: визначається положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науковій та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти, докторантів, а також науково-педагогічних і наукових працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки (<http://surl.li/jntduw>) та Кодексом академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки (<http://surl.li/aagxg>).

Практичні роботи виконуються згідно поставлених завдань які здобувачі освіти отримують від викладача. Перевірка робіт здійснюється враховуючи дотримання положень академічної доброчесності. При виявленні не самостійного виконання практичних робіт, результати оцінювання цих робіт анулюються, а здобувач освіти отримує нове завдання.

Політика щодо дедлайнів та перескладання:

У разі не своєчасної здачі практичних робіт з поважних причин, надається додаткова можливість захисту виконаних робіт, в усній, письмовій або у формі презентацій в узгоджений з викладачем час.

Можливість визнання результатів навчання отриманих у формальній, неформальній та інформальній освіті визначається Положенням про визнання результатів, отриманих у

формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (<http://surl.li/qbxvmw>).

Політика щодо додаткових (бонусних) балів:

Здобувачі освіти можуть отримати додаткові бали (у межах не більше 15 за семестр), які зараховуються як результати поточного контролю, за такі види діяльності:

Публікаційна активність (опублікована наукова стаття у фахових виданнях України або у рецензованих міжнародних журналах – 10 балів; публікація тез із виступом на науковій конференції – 5 балів; публікація тез без виступу – 3 бали).

Науково-дослідницькі досягнення (підготовка та участь у всеукраїнському етапі предметних олімпіад, всеукраїнських або міжнародних конкурсах студентських наукових робіт – 7 балів; перемога у зазначених олімпіадах чи конкурсах – 15 балів).

Проектна та міжнародна мобільність (подання проєктних заявок на участь у студентських програмах обміну, стипендійних програмах, літніх або зимових школах – 7 балів).

Громадська та організаційна активність (активна участь у житті кафедри лісового та садово-паркового господарства та факультету біології та лісового господарства (організація заходів, волонтерська робота, представлення факультету на університетських подіях тощо) – до 5 балів залежно від рівня та регулярності участі.

V. Підсумковий контроль

Порядок організації поточного та підсумкового контролю знань здобувачів освіти регламентується Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://surl.li/woztgm>).

Перелік підсумкових питань

1. Значення окремих недеревних продуктів лісу для харчування людей.
2. Поясніть поняття «побічні користування лісом».
3. Опишіть види побічних користувань лісом.
4. Значення окремих недеревних продуктів лісу для птахів і звірів.
5. Що вивчає ОК «Недеревні ресурси»?
6. Що є необхідною передумовою використання лісових ресурсів?
7. Що є основною вимогою до громадян, які здійснюють використання лісових ресурсів?
8. Що відноситься до спеціального використання лісових ресурсів?
9. Що належить до загального використання лісових ресурсів?
10. Що передує комплексу робіт, які пов'язані із заготівлею пнів?
11. Де забороняється заготівля пнів?
12. Коли проводяться роботи із заготівлі лубу та кори?
13. Який обсяг заготівлі кори є допустимим?
14. Що відносять до побічних лісових користувань?
15. На підставі чого встановлюються обсяги щорічної заготівлі продукції?
16. Значення дикорослих лікарських, харчових та технічних рослин.
17. Біологічно активні групи сполук, що містяться в лікарських рослинах.
18. Основні види лікарських рослин та їх біологічна характеристика.
19. Рослинна лікарська сировина.
20. Періоди збору лікарських рослин в лісі.
21. Загальні правила збору лікарських рослин.
22. Сушіння лікарських рослин.
23. Опишіть технологію вирощування 1-2 видів лікарських рослин.

24. Назвіть деревні лікарські рослини, з яких заготовляється кора і періоди їх заготівлі.
25. Біологія та поширення найважливіших дикоростучих ягідних рослин в лісах України.
26. Визначення урожайності та проективного покриття найважливіших лісових і болотних ягідних рослин.
27. Вплив антропогенних факторів на дикорослі ягідники (рубання головного користування та оглядових рубань в лісі, осушення) та їх збереження і підвищення продуктивності.
28. Заготівля, збереження і переробка плодів дикоростучих рослин.
29. Основні види продукції та державні стандарти на продукцію з дикорослих ягідних рослин.
30. Основи технологій вирощування найперспективніших лісових плодовоягідних рослин на плантаціях.
31. Вирощування журавлини великоплідної на плантаціях.
32. Вирощування лохини високорослої на плантаціях.
33. Вирощування брусниці на плантаціях.
34. Вирощування шипшини, кизилу, горобини, калини, фундука та ін.
35. Організація збору та основні вимоги технологій зберігання і переробки лісових плодів (ягід).
36. Де зазначаються оптимальні терміни заготівель дикорослих плодів?
37. Охарактеризуйте основні методи для визначення урожайності рослин.
38. Як визначають біологічний запас сировини?
39. Як визначають експлуатаційний запас сировини?
40. Як проводиться оцінка запасів лікарських рослин?
41. Що належить до деревної зелені?
42. Хто визначає сировинну базу деревної зелені?
43. Де проводять заготівлю деревної зелені?
44. Як впливає свіжа хвоя при підгодівлі на продуктивність і стан здоров'я тварин?
45. Які є способи заготівлі деревної зелені?
46. Які вчені займалися вивченням зеленої фітомаси?
47. Опишіть цінність вітамінного борошна з деревної зелені.
48. Харчове значення грибів.
49. Опишіть найголовніші їстівні гриби України.
50. Опишіть найотруйніші гриби.
51. Фактори, що впливають на появу і врожайність грибів.
52. Які Ви знаєте способи обліку врожаю та визначення ресурсів їстівних грибів?
53. Збір грибів та їх первинна переробка і зберігання.
54. Сушіння грибів. Опишіть способи соління і консервування грибів.
55. Раціональна експлуатація та заходи з підвищення врожайності грибів.
56. Штучне розведення грибів.
57. Коротка історія розвитку добування соку.
58. Фізико-хімічні властивості березового соку та його використання.
59. Найважливіші види берез для добування соку та соковиділення.
60. Вплив екологічних факторів на соковиділення та сокопродуктивність дерев.
61. Основи технології підсочки берези.
62. Які способи підсочки дерев берези Ви знаєте?

63. Опишіть технологію добування березового соку з пеньків дерев.
64. Опишіть види продукції, що виробляються з березового соку. Що таке «купажовані соки»
65. Які насадження не включають до ресурсної бази заготівлі деревних соків?
66. Привести найважливіші трави для створення сінокосів та їх біологічну характеристику.

VI. Шкала оцінювання

Підсумковий контроль – залік. Критерії оцінювання: з кожної із тем змістових модулів, які виносяться на практичні заняття здобувач освіти може отримати певну кількість балів. Загальна сума балів, яку здобувач освіти отримує за поточний контроль – 100. Оцінка за освоєння освітнього компонента виставляється згідно шкали оцінювання.

Терміни проведення підсумкового контролю визначаються графіком освітнього процесу.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 - 81	
67 -74	
60 - 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

- 1.Познякова С. І. Недеревні ресурси лісу. Лісові лікарські рослини. Древа та чагарники: навч. Посіб. Харків. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків: ХНАУ, 2020. 245 с.
- 2.Коз'яков С. М., Фесюк А. В. Гриби лісів України. Підручник. К:Мінліспром України, 1994. 248 с.
- 3.Мигаль А. В., Бокоч В. В. Недеревні ресурси: навч. Посіб. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2017. 128 с.
4. Рябчук В. П. Недеревні ресурси лісу: підручник. Львів : Світ, 1996. 312 с.
- 5.Рябчук В. П., Заячук В. Я., Осадчук Л. С.. Практикум з недеревної продукції лісу та підсобного господарства. Львів: УкрДЛТУ, 2000. 62 с.
- 6.Свириденко В. Є. Побічне користування лісом.:Навчальний посібник. К. Вид-во ПП «Ірена», 2002. 240 с.

Інтернет-джерела

- 7.Лісовий кодекс України: закон України від 21 січня 1994 №3852-ХІІ (в редакції від 03 липня 2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
- 8.Про затвердження Порядку заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України : постанова КМУ від 23.04.1996 р. №449. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-96-%D0%BF#Text>
- 9.Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів : постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. №761 (в редакції від 12 грудня 2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2007-%D0%BF#Text>

10. Про затвердження Правил використання корисних властивостей лісів : наказ Мінагрополітики України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1536-12#Text>
11. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи : закон України від 27.02.1991 р. № 791а-ХІІ (в редакції від 27 травня 2021 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/791%D0%B0-12#Text>